

ONA TILI FANINI O‘QITISHNING ZAMONAVIY MUAMMOLARI VA INNOVATSION YECHIMLARI

Farg‘ona shahar 1-sonli texnikumi ona tili va adabiyot fani o‘qituvchisi

Luqmonava Yoqutxon Shavkatjon qizi

Annotatsiya: Ushbu maqolada umumta’lim maktablarida ona tili fanini o‘qitishning bugungi kundagi holati, ta’lim tizimidagi islohotlar va yangi pedagogik texnologiyalarni dars jarayoniga joriy etish masalalari tahlil qilingan. Maqolada an’anaviy qoida yodlatish metodikasidan voz kechib, o‘quvchilarning nutqiy va kommunikativ kompetensiyalarini rivojlantirish tizimiga o‘tishning ahamiyati hamda bu borada yuzaga kelayotgan muammolarni bartaraf etish bo‘yicha amaliy takliflar keltirilgan.

Kalit so‘zlar: ona tili ta’limi, milliy o‘quv dasturi, kommunikativ kompetensiya, funktsional savodxonlik, interaktiv metodlar, integratsiya, innovatsion texnologiyalar.

Ona tili har bir millatning o‘zligi, madaniy merosi va ma’naviy poydevoridir. Jamiyat taraqqiyoti va global raqobat kuchaygan bugungi davrda yosh avlodning o‘z ona tilida fikrini ravon, mantiqiy va savodli bayon eta olishi ta’lim tizimi oldidagi eng dolzarb vazifalardan biri hisoblanadi. Zero, ona tilini mukammal egallash boshqa barcha fanlarni, xususan, aniq va tabiiy fanlarni chuqur o‘zlashtirishning asosiy kalitidir.

Uzoq yillar davomida umumta’lim maktablarida ona tili fani asosan tilshunoslik qoidalari, grammatik formalar va quruq nazariyani yodlashga yo‘naltirildi. Bu yondashuv o‘quvchining amaliyotda to‘g‘ri so‘zlashi va savodli

yoza olishiga yetarlicha xizmat qilmadi. Shu sababli, ona tili fanini o'qitish metodikasini tubdan isloh qilish, ta'limni hayot bilan bog'lash va o'quvchilarda nutqiy ko'nikmalarni shakllantirish bugungi kun pedagogikasining bosh maqsadiga aylandi

Mamlakatimizda ta'lim sohasida amalga oshirilayotgan islohotlar doirasida ishlab chiqilgan Milliy o'quv dasturi ona tili fanini o'qitish mazmunini butunlay o'zgartirdi. Yangi tizimda asosiy urg'u lingvistik nazariyaga emas, balki kompetensiyaviy yondashuvga qaratilgan.

Zamonaviy ona tili ta'limi o'quvchida to'rtta asosiy nutqiy ko'nikmani rivojlantirishni maqsad qiladi:

1. Tinglab tushunish (Audition): Eshitilgan matn mazmunini anglash, asosiy va yordamchi axborotni ajratish.
2. Gapirish (Speaking): O'z fikrini og'zaki shaklda mantiqiy, izchil va badiiy jihatdan jozibador ifodalash.
3. O'qish (Reading): Matnni tushunib o'qish, undagi yashirin ma'nolarni anglash va tahlil qilish (PISA xalqaro baholash dasturi talablari asosida).
4. Yozish (Writing): Turli janrlarda (insho, esse, ariza, rezyume, xat) savodli va ijodiy matn yarata olish.

Ushbu yondashuv o'quvchida fanga nisbatan qiziqishni uyg'otadi va uni "til qoidalari qurboni" bo'lishdan qutqarib, tilning amaliy imkoniyatlaridan foydalanishga o'rgatadi.

ONA TILI DARSLARIDA INNOVATSION PEDAGOGIK METODLAR

Zamonaviy ona tili o'qituvchisi dars o'tishda ma'ruza usulidan voz kechib, o'quvchini darsning faol ishtirokchisiga aylantirishi lozim. Quyidagi jadvalda an'anaviy va zamonaviy o'qitish metodlarining qiyosiy tahlili keltirilgan:

Mezonlar	An'anaviy metodika	Zamonaviy metodika	(Innovatsion)
O'qituvchining roli	Faqat bilim beruvchi, nazoratchi	Yo'naltiruvchi, moderator	fasilitator,
O'quvchining roli	Passiv tinglovchi, yodlovchi	Faol tadqiqotchi, muloqotchi	ijodkor,
Darsning asosi	Grammatik qoidalar, mashq bajarish	Matn ustida ishlash, o'yinlar	vaziyatli
Asosiy maqsad	Imtihondan o'tish, bilish	qoidani Hayotda tilni to'g'ri va samarali qo'llash	

Darsda qo'llaniladigan samarali texnikalar:

- "Klaster" va "Aqliy hujum": Yangi mavzuni boshlashda o'quvchilarning tasavvurlarini faollashtiradi.

- "Keys-stadi" (Vaziyatli tahlil): O'quvchilarga hayotiy vaziyat beriladi (masalan, reklama matnidagi xatolarni topish) va ular jamoa bo'lib muammoni hal qiladi.

- "Sinkveyn" (Beshlik) metodi: O'quvchilar so'z turkumlari yoki ma'lum bir tushuncha bo'yicha 5 qatordan iborat she'riy shakl yaratadi, bu esa so'z boyligini oshiradi.

ONA TILI FANINI O‘QITISHDAGI MUAMMO VA KAMCHILIKLAR

Sohada erishilgan yutuqlarga qaramay, amaliyotda bir qator muammolar ko‘zga tashlanmoqda:

1. Metodik tayyorgarlikning yetishmasligi: Ayrim o‘qituvchilar hamon eski darsliklar va an’anaviy qoida yodlatish uslubidan voz kecha olmayaptilar. Yangi darsliklar bilan ishlashda ko‘nikma yetishmaydi.

2. Texnik jihozlanish muammosi: Chekka hududlardagi maktablarda ona tili darslarida multimedia vositalari, audio va video materiallardan foydalanish imkoniyati cheklangan.

3. Nutqiy muhitning buzilishi: Internet, ijtimoiy tarmoqlar (Telegram, Instagram) va undagi qisqartmalar, jargon so‘zlar yoshlar nutqini buzmoqda. Bu esa maktabda o‘rgatilgan adabiy til me‘yorlariga salbiy ta’sir ko‘rsatmoqda.

4. Matn bilan ishlash ko‘nikmasining pastligi: O‘quvchilar katta hajmdagi matnni o‘qib, undan xulosa chiqarishga va o‘z munosabatini bildirishga qiynalishadi.

ONA TILI TA’LIMINI TAKOMILLASHTIRISH BO‘YICHA TAVSIYALAR

Ona tili fanini o‘qitish sifatini yangi bosqichga ko‘tarish uchun quyidagi chora-tadbirlarni amalga oshirish maqsadga muvofiq:

- AKTni til ta’limiga integratsiya qilish: Darslarda audiomatnlar, nutq o‘stiruvchi elektron dasturlar va interaktiv o‘yinlardan foydalanish lozim. Masalan, o‘quvchilar uchun diktant yoki bayon yozish jarayonini audio-vizual shaklda tashkil etish mumkin.

- Integratsiyalashgan darslar tashkil etish: Ona tili fanini adabiyot, tarix va milliy qadriyatlar bilan chambarchas bog‘lab o‘tish darsning tarbiyaviy ahamiyatini oshiradi.

- Ijodiy yozish usullarini ko‘paytirish: O‘quvchilarga quruq gap tahlili olingan mashqlardan ko‘ra, erkin mavzularda esse yozish, taqdimotlar tayyorlash, munozara va debat turnirlarini tashkil etish topshirig‘ini berish kerak.

- O‘qituvchilar malakasini tizimli oshirish: Yangi darsliklar va baholash mezonlari (rubrikalar) bo‘yicha o‘qituvchilar uchun amaliy seminar-treninglar ko‘lamini kengaytirish zarur.

Xulosa qilib aytganda, bugungi kunda ona tili fanini o‘qitish shunchaki savodxonlik darsi emas, balki shaxsni shakllantirish, uning dunyoqarashi va intellektual salohiyatini yuzaga chiqarish vositasidir. Milliy o‘quv dasturi asosida darslarni yangicha ruhda, innovatsion va interaktiv metodlar yordamida tashkil etish o‘quvchilarning tilga bo‘lgan muhabbatini oshiradi.

O‘qituvchilarning darsga ijodiy yondashishi, har bir darsni hayot bilan bog‘lashi yoshlarimizning nafaqat maktabda, balki kelajakda jamiyatda munosib o‘rin topishlariga, o‘z fikrini har qanday davrada erkin va asosli himoya qila olishlariga mustahkam zamin yaratadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI:

1. O‘zbekiston Respublikasining "Ta’lim to‘g‘risida"gi Qonuni.
2. Umumiy o‘rta ta’lim muassasalari uchun Ona tili fani bo‘yicha Milliy o‘quv dasturi.
3. Yo‘ldoshev J.G‘., Hasanov S. "Pedagogik texnologiyalar" — Toshkent, 2019.
4. Mahmudov N. "Ona tili ta’limining dolzarb muammolari" // Til va adabiyot ta’limi jurnali, 2023.